

El Regne del Mig i els seus veïns (part I): una perspectiva geoeconòmica

El significat i la utilització del nom del país que avui coneixem com la Xina han evolucionat al llarg del temps. El seu nom més comú, utilitzat en els últims segles i, en l'actualitat, nom oficial del país en mandarí, *Zhongguo*, significa Regne del Mig.¹ Així mateix, les relacions econòmiques de la Xina amb l'exterior també han anat canviant al llarg dels segles: el país ha travessat períodes d'aïllament de l'exterior gairebé absolut, d'elevades tensions, com durant les guerres de l'Opi, i de reobertura, a partir dels anys setanta del segle passat. En Focus anteriors,² hem vist com el gegant asiàtic ha guanyat importància en les cadenes de valor globals i com, el 2021, va superar per primera vegada la xifra dels 3 bilions de dòlars en exportacions de béns. I també és cert que ha succeït el mateix en sentit contrari: el mercat xinès ha guanyat importància per a la majoria dels seus socis comercials i veïns. Centrant-nos en Àsia, tenen la Xina com a destinació una quarta part de les exportacions de Corea del Sud, una cinquena part de les del Japó i una sisena part de les dels països ASEAN.³ Així mateix, en aquest segle, destaquen dues grans tendències: el declivi del sector manufacturer japonès i la centralitat creixent de la Xina en les cadenes de valor asiàtiques.

Evolució recent de les cadenes de valor asiàtiques: el cas dels països ASEAN

El 2021, les exportacions de béns dels països ASEAN a la resta del món van arribar als 1,4 bilions de dòlars (en relació amb els 1,3 bilions dels països USMCA i amb els 2,5 bilions de dòlars de la UE, per esmentar altres grans blocs comercials d'àmbit continental).⁴ En termes globals, incloent-hi els fluxos comercials intrabloc, la regió ASEAN representa el 8% del comerç global, enfront de gairebé el 30% de la UE o del 12% de l'USMCA. Si observem la desagregació sectorial, gairebé el 40% de les exportacions del bloc ASEAN a la resta del món corresponen avui dia a electrònica i maquinària. Una dècada abans, les exportacions d'aquests països a la resta del món arribaven als 900.000 milions, amb el 30% del total corresponent a aquests sectors d'alta tecnologia (lavors, la mineria i els productes derivats ocupaven un destacat segon lloc, amb el 17% del total d'exportacions, en relació amb el 8% d'avui dia). L'índex de complexitat econòmica (ECI) elaborat per l'Observatori de Complexitat Econòmica (OEC) mesura la «intensitat tecnològica» de cada economia en funció del perfil de les seves exportacions i situa Singapur en sisena posició en termes globals, Malàisia en el lloc

Valor afegit en les exportacions de tercers països originat als països ASEAN

(% del VA en les exportacions de cada sector-país)

	UE-27			EUA			Xina			Japó			Corea del Sud			Taiwan	Hong Kong	Índia
	1995-2000	2002-2007	2015-2018	1995-2000	2002-2007	2015-2018	1995-2000	2002-2007	2015-2018	1995-2000	2002-2007	2015-2018	1995-2000	2002-2007	2015-2018	2015-2018	2015-2018	2015-2018
TOTAL	0,4	0,4	0,7	0,5	0,4	0,4	1,2	1,9	1,6	0,8	1,1	1,7	2,5	2,6	2,4	3,5	2,6	0,8
Agricultura	0,3	0,4	0,6	0,4	0,3	0,6	0,3	0,7	0,8	0,6	0,9	1,3	1,3	1,4	1,7	2,4	2,3	0,1
Mineria	0,2	0,2	0,4	0,2	0,2	0,3	0,6	0,8	1,1	0,7	1,1	1,5	1,4	2,0	1,3	2,9	2,9	0,5
Manufactures	0,5	0,5	0,7	0,7	0,6	0,7	1,4	2,1	1,8	0,9	1,3	2,0	2,7	2,9	2,6	4,0	3,5	0,9
Alimentació	0,4	0,5	0,8	0,6	0,6	0,8	0,7	1,0	1,0	0,8	0,9	1,5	1,4	1,8	2,5	2,4	2,1	0,2
Tèxtil i vestits	0,7	0,6	0,8	0,8	0,8	0,8	1,2	1,4	1,4	0,7	1,0	1,9	2,2	2,6	3,6	3,6	3,0	0,5
Fusta i paper	0,3	0,3	0,5	0,4	0,4	0,6	2,1	2,0	1,4	0,7	1,1	1,6	1,9	2,5	2,4	3,5	3,3	0,4
Química i farmàcia	0,4	0,4	0,7	0,4	0,4	0,5	1,5	1,9	1,6	1,3	1,9	2,4	6,4	5,5	3,1	4,6	4,9	1,5
Metalls	0,5	0,4	0,5	0,4	0,4	0,5	1,1	1,4	1,1	1,3	1,9	2,2	3,5	3,1	2,7	3,1	3,8	1,0
Electrònica *	0,9	1,0	1,2	1,4	1,1	0,6	1,6	3,2	2,6	0,9	1,2	2,0	2,2	2,6	2,7	4,3	4,2	1,1
Maquinària	0,3	0,4	0,6	0,5	0,5	0,7	1,0	1,4	1,3	0,6	1,0	1,5	1,7	1,7	2,0	3,0	3,9	0,9
Equipaments de transport *	0,4	0,5	0,7	0,6	0,6	0,9	0,9	1,2	1,2	0,7	1,2	2,1	1,5	1,8	2,1	2,2	3,4	1,1
Altres manufactures	0,4	0,4	0,6	0,5	0,4	0,6	1,5	1,7	1,4	0,7	1,3	1,8	2,1	2,2	2,6	2,8	2,6	0,7
Serveis	0,2	0,3	0,6	0,1	0,1	0,2	0,7	0,9	0,7	0,4	0,6	0,9	2,0	1,3	1,7	1,8	2,2	0,6

Notes: En aquesta taula es mostra la destinació sectorial del valor afegit de les exportacions finals de cada país. Exemple: entre el 2015 i el 2018, va tenir origen als països ASEAN l'1,2% del valor afegit de les exportacions d'electrònica de la UE-27, el 2,6% de les exportacions d'electrònica de la Xina i el 4,3% de les exportacions d'electrònica de Taiwan. Les dades fan referència a la mitjana dels anys 1995-2000 (abans de l'entrada de la Xina a l'OMC el 2001), 2002-2007 (després de l'entrada de la Xina a l'OMC, precisió financera) i 2015-2018 (els anys més recents). S'utilitzen les dades de l'actualització més recent de les dades OEC TIVA (novembre del 2021).

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE TIVA.

1. El nom occidental Xina (o *Sinae* en llatí) té origen en el nom Qin (pronunciat «xin»), l'Estat que es va anar expandint a la regió del riu Groc superior a partir del segle VII a. C. i que, després, va sorgir com un dels poders dominants del Set Estats Combatents, unificant-los i establint el primer imperi de la Xina unificada, sota la dinastia Qin, en el segle III a. C. Vegeu, per exemple, Kwong, L. S. K. (2015), «What's in a name: Zhongguo (or 'Middle Kingdom') reconsidered», *The Historical Journal*, 58, 3, pàgs. 781-804, Cambridge University Press.

2. Vegeu els Focus «UE i la Xina: mapes d'una interdependència estratègica (I i II)», a l'IM05/2022 i a l'IM01/2023.

3. Els països ASEAN inclouen Brunei, Cambodja, Filipines, Indonèsia, Laos, Malàisia, Myanmar, Singapur, Tailàndia i el Vietnam. Entre aquests, els majors exportadors són el Vietnam, Singapur, Malàisia, Tailàndia i Indonèsia.

4. La zona de comerç lliure USMCA, coneguda anteriorment com a NAFTA, inclou el Canadà, els EUA i Mèxic. Si afegim el comerç entre països del mateix bloc, els països ASEAN exporten, en total, uns 1,7 bilions de dòlars; els que formen la USMCA, uns 2,6 bilions de dòlars, i la UE, uns 6,2 bilions.

24 i el Vietnam en el 58 (el 2010, Singapur ocupava l'onzè lloc, Malàisia, el 29 i el Vietnam, el 78).⁵ Els fluxos de comerç de la regió ASEAN també han anat canviant de direcció, amb una major concentració a la Xina i als EUA i amb pèrdua d'importància al Japó. Així, la Xina i els EUA representen cadascú prop del 20% de les exportacions dels països ASEAN (al voltant del 15% el 2010), mentre que la quota del Japó va passar del 13% al 8% el 2010.

La primera taula mostra el mapa de la integració dels països ASEAN en les cadenes de valor globals i mesura el valor afegit originat en aquests països en el total de les exportacions de cada sector-país. Per exemple, per cada 100 euros d'exportacions del sector de l'electrònica europeu, 1,2 euros tenen origen als ASEAN (en comparació, 81 euros es produeixen a la mateixa UE, 4,1 euros a la Xina i 3,4 euros als EUA). D'altra banda, 1,8 euros de cada 100 de les exportacions de manufactures de la Xina tenen origen als ASEAN (en relació amb uns 82 euros a la Xina, 2,3 euros a Corea del Sud i a la UE, 2 euros als EUA i 1,8 euros al Japó).⁶ Així mateix, es pot veure com els països ASEAN han guanyat rellevància en el sector manufacturer global, en particular en sectors més capdavanters. A més a més, no solament el bloc ASEAN ha exportat més a l'exterior directament (com ho podem observar analitzant les dades d'exportacions brutes), sinó que també, mitjançant la seva major integració en les cadenes de valor asiàtica i europea, s'ha beneficiat del seu efecte arrossegament i ha exportat més indirectament a països tercers.

D'altra banda, els països ASEAN també han reajustat les seves cadenes de producció. Així, destaca el desplaçament del Japó per la Xina en la cadena de valor regional (vegeu el primer gràfic), un «fet estilitzat» que s'estén a altres economies asiàtiques.⁷ De fet, hi ha un desplaçament general del «centre de gravetat» de les cadenes de valor cap a la Xina, que també afecta altres socis comercials, com els EUA. Finalment, cal destacar que hi ha importants diferències entre els països ASEAN. Al Focus «El Regne del Mig i els seus veïns: dos casos d'estudi», en aquest mateix informe, analitzem amb més detall les experiències recents del Vietnam i de Malàisia.

Quin és el futur de les cadenes de valor asiàtiques?

En les últimes dècades, la Xina ha guanyat un paper econòmic indiscutible, la qual cosa, al seu torn, ha beneficiat moltes economies asiàtiques. No obstant això, a mesura que ha anat reclamant un paper geopolític proporcional a la seva rellevància econòmica, les tensions han augmentat amb alguns dels seus socis comercials més importants, la qual cosa podria produir efectes col·laterals rellevants en les seves relacions econòmiques. La Xina continuarà sent el Regne del Mig en les cadenes de valor globals? Com es

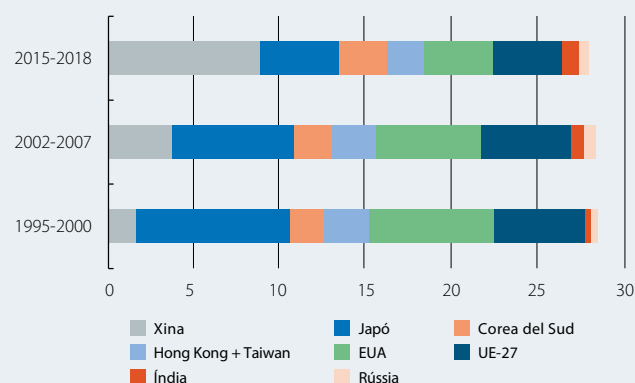
5. Com a referència, el Japó ocupa el primer lloc; Alemanya, el cinquè; els EUA, el desè, i la Xina, el vint-i-cinquè.

6. A l'inici del segle, els països ASEAN representaven el 2% del VA de les exportacions de manufactures de la Xina, en relació amb el 75% a la Xina, el 3% a la UE, els EUA o Corea del Sud, i gairebé el 5% al Japó.

7. No solament el Japó ha perdut quota de mercat a la regió, sinó que les exportacions de manufactures als països ASEAN, la Xina, Corea del Sud, Taiwan i, fins i tot, els EUA han caigut en termes absoluts. Al mateix temps, s'ha verificat una disminució del percentatge del VA «intern» (produït al Japó) en les exportacions brutes japoneses. Així i tot, no es pot parlar d'un desacoblament del Japó de la cadena de valor asiàtica (o global), ja que els altres països (o grups de països) han augmentat la seva presència en les cadenes de valor japoneses.

Origen geogràfic del valor afegit brut (VAB) de les exportacions de manufactures dels països ASEAN

(% del VAB total)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE TIVA.

podran posicionar els seus veïns en el nou entorn geopolític?

Tot i que Àsia ha guanyat un paper crucial en les cadenes de valor globals, el continent (i, en concret, la regió del Pacífic) s'està convertint en l'epicentre de la disputa geopolítica entre blocs. La fragmentació del comerç global, sumada a l'alentiment econòmic de la Xina, comportarà reptes majúsculs per a tota la regió i, en concret, per als països ASEAN. Així i tot, hi ha motius per a l'optimisme. Per exemple, hem pogut observar com, malgrat que la Xina s'hagi transformat en el centre de la cadena de valor asiàtica, els països ASEAN han mantingut (i, fins i tot, han reforçat) les seves relacions econòmiques amb la resta d'Àsia i amb altres regions del món. D'altra banda, cal recordar que, entre aquests països, alguns assumeixen posicions geopolítiques més pròximes a la Xina, uns altres més pròximes als EUA i uns altres mantenen una ambigüitat «estratègica». És factible, llavors, que les noves estratègies de minimització de riscos (o *derisking*) per part dels blocs geopolítics emergents (possiblement, un més pròxim als EUA i un altre a la Xina) acabin generant guanyadors, en particular països en posicions geogràfiques més pròximes als dos blocs i a aquells que posseeixen determinats recursos imprescindibles (siguin recursos naturals o tècnics).⁸ Una major fragmentació econòmica es pot materialitzar, de retruc, en cadenes de valor més llargues, en què algunes parts de la producció (com el muntatge o la producció de determinats béns intermedis) s'hagin de deslocalitzar a regions considerades «neutrals» amb determinats avantatges competitiu. Els ASEAN estan entre els països que, per la seva geografia i pels seus avantatges comparatius, podrien, fins i tot, sortir beneficiats en un entorn més incert. D'altra banda, altres països, com l'Índia, es perfilen per «cobrir les seves apostes» en aquest entorn geopolític i es podrien posicionar com un soci comercial important per a la regió. Això sí, no hi haurà cap regne al mig que pugui triomfar sol.

Luís Pinheiro de Matos

8. Vegeu, per exemple, Campos, R., Estefania-Flores, J., Furceri, D. i Timini, J. (2023), «Geopolitical fragmentation and trade», *Journal of Comparative Economics* (en publicació).